

ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 2011

JULIAN BARNES

Ο ΑΧΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μετάφραση: Θωμάς Σκάσιος

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΕΝΑ

Στο πλατύσκαλο

ΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑ ΗΞΕΡΕ ΜΟΝΟ: Τούτη ήταν η χειρότερη εποχή.

Τρεις ώρες τώρα στεκόταν δίπλα στο ασανσέρ. Κάπνιζε το πέμπτο τσιγάρο και ο νους του πηδούσε από το ένα στο άλλο.

Φυσιογνωμίες, ονόματα, αναμνήσεις. Το βάρος της κομμένης τύρφης στα χέρια του. Θαλασσοπούλια της Σουηδίας που πεταρίζουν πάνω από το κεφάλι του. Χωράφια με ηλιοτρόπια. Η μυρωδιά του γαριφαλέλαιου. Η θερμή γλυκιά μυρωδιά της Νίτα βγαίνοντας από το γήπεδο του τένις. Ο ιδρώτας που κυλούσε από τη χαμηλή μετωπιαία τριχοφυΐα κάποιου προσώπου. Φυσιογνωμίες, ονόματα.

Φυσιογνωμίες και ονόματα ακόμα και πεθαμένων.

Θα μπορούσε να είχε φέρει μια καρέκλα από το διαμέρισμα. Η νευρικότητά του όμως θα τον κρατούσε έτσι κι αλλιώς

όρθιο. Άσε που θα φαινόταν σίγουρα εκκεντρικό να περιμένει καθισμένος τον ανελκυστήρα.

Η κατάσταση στην οποία βρισκόταν είχε προκύψει εντελώς αναπάντεχα, αλλά ήταν απολύτως λογική. Όπως και η υπόλοιπη ζωή του. Σαν τον σαρκικό πόθο, για παράδειγμα. Προκύπτει αναπάντεχα, και όμως είναι απολύτως λογικός.

Προσπάθησε να μείνει συγκεντρωμένος στη Νίτα, αλλά το μυαλό του δεν υπάκουσε. Ήταν σαν την κρεατόμυγα, θορυβώδες και έκδοτο. Πήγε στην Τάνια, φυσικά. Μετά όμως πέταξε σε εκείνο το κορίτσι, τη Ροζαλίγια. Κοκκίνισε που τη θυμήθηκε ή μήπως ήταν κρυφά περήφανος για εκείνο το περιστατικό έκλυτου βίου;

Η προστασία εκ μέρους του στρατάρχη ήταν επίσης αναπάντεχη, αλλά απολύτως λογική. Άραγε θα μπορούσε να ειπωθεί το ίδιο και για τη μοίρα του στρατάρχη;

Το ευπροσήγορο γενειοφόρο πρόσωπο του Γιούργκενσεν και μαζί του η ανάμνηση των βίαιων θυμωμένων δαχτύλων της μητέρας του γύρω από τον καρπό του. Και ο πατέρας του, ο καλότροπος, αξιαγάπητος, αδέξιος πατέρας του να στέκεται δίπλα στο πιάνο και να τραγουδάει «Τα χρυσάνθεμα του κήπου από καιρό μαράθηκαν».

Στο μυαλό του ολόκληρη какоφωνία ήχων. Η φωνή του πατέρα του, τα βαλς και οι πόλκες που έπαιζε ο ίδιος φλερτάροντας τη Νίτα, τέσσερα σαλπίσματα μιας σειρήνας εργοστασίου σε φα δίεση, σκυλιά που τα γαβγίσματά τους σκε-

πάζουν το ασταθές παίξιμο ενός φαγκοτίστα και το παραλήρημα κρουστών και χάλκινων κάτω από το κυβερνητικό θεωρηίο με την ασάλινη επένδυση.

Ένας θόρυβος του πραγματικού κόσμου διέκοψε όλους αυτούς μέσα στο μυαλό του: ο αιφνίδιος βόμβος και το γρύλισμα του μηχανισμού του ανελκυστήρα. Το πόδι του τινάχτηκε, ρίχνοντας κάτω το βαλιτσάκι που ακουμπούσε στην κνήμη του. Περίμενε άδειος ξαφνικά από αναμνήσεις και γεμάτος μόνο φόβο. Τότε ο ανελκυστήρας στάθηκε σε κάποιον από τους κάτω ορόφους και οι πνευματικές ικανότητές του επανήλθαν. Σήκωσε το βαλιτσάκι του και το περιεχόμενό του μετατοπίστηκε ελαφρά, κάτι που έκανε τον νου του να πετάξει στην ιστορία με την πιτζάμα του Προκόφιεφ.

Όχι, δεν ήταν σαν την κρεατόμυγα. Μάλλον σαν εκείνα τα κουνούπια στην Ανάπα, που κάθονταν και ρουφούσαν αίμα από οπουδήποτε.

Νόμιζε πως θα στεκόταν εδώ και θα είχε τον έλεγχο του μυαλού του. Φαινόταν όμως ότι τη νύχτα μόνο αυτό που είχε τον πλήρη έλεγχο ήταν το μυαλό του. Το πεπρωμένον φυγείν αδύνατον, μας διαβεβαίωσε ο ποιητής. Και το μυαλό φυγείν αδύνατον.

Θυμήθηκε τους πόνους εκείνη τη βραδιά πριν του αφαιρέσουν τη σκωληκοειδίτιδα. Τις είκοσι δύο φορές που είχε κάνει εμετό, το υβρεολόγιο με το οποίο περιέλουσε τη νοσοκόμα και μετά τις ικεσίες σε έναν φίλο να φέρει τον πολιτοφύλακα να τον σκοτώσει για να γλιτώσει από τον πόνο. Φέρ' τον

μέσα να με σκοτώσει, να σταματήσει ο πόνος, τον είχε παρακαλέσει. Ο φίλος όμως είχε αρνηθεί να τον βοηθήσει.

Τώρα δεν είχε ανάγκη από φίλους ή πολιτοφύλακες. Υπήρχαν ένα σωρό εθελοντές.

Είπε στον εαυτό του ότι όλα είχαν αρχίσει ακριβώς το πρωί της 28ης Ιανουαρίου του 1936 στον σιδηροδρομικό σταθμό του Αρχάνγκελσκ. Όχι, αποκρίθηκε το μυαλό του, τίποτε δεν αρχίζει έτσι, μια συγκεκριμένη ημερομηνία σε έναν συγκεκριμένο τόπο. Όλα άρχισαν σε πολλά μέρη και διαφορετικούς χρόνους, κάποια μάλιστα προτού καν γεννηθείς, σε ξένες χώρες και στα μυαλά άλλων ανθρώπων.

Και μετά, οτιδήποτε κι αν συμβεί, το ίδιο θα ισχύει, θα γίνεται αλλού και στο μυαλό άλλων ανθρώπων.

Σκέφτηκε τα τσιγάρα: πακέτα Καζμπέκ, Μπέλομορ και Ερζεγκοβίνα Φλορ. Κι έναν άντρα που έβαζε στην πίπα του τον καπνό από μισή ντουζίνα στενόμακρα παπιρόσι, αφήνοντας πάνω στο γραφείο τα υπολείμματα του χαρτιού και των κυλίνδρων από χαρτόνι.

Θα μπορούσε άραγε η κατάσταση να διορθωθεί, να αποκατασταθεί, να αντιστραφεί ακόμα και σε τόσο προχωρημένο στάδιο; Ήξερε την απάντηση: Ήταν αυτό που είχε πει ο γιατρός σχετικά με την αποκατάσταση της Μύτης¹. «Ασφαλώς

1 Αναφορά στο ομώνυμο διήγημα του Γκόγκολ, με αφορμή το οποίο συνέθεσε ο Σουστακόβιτς την επίσης ομώνυμη σατιρική όπερα.

και γίνεται να μπει στη θέση της, αλλά σας διαβεβαιώνω ότι θα είστε χειρότερα μετά».

Σκέφτηκε τον Ζακρέφσκι² και το Μεγάλο Σπίτι και το ποιος μπορεί να τον είχε αντικαταστήσει. Σίγουρα κάποιος θα το είχε κάνει. Σε τούτο τον κόσμο, έτσι όπως ήταν φτιαγμένος, δεν έλειπαν οι Ζακρέφσκι. Ίσως όταν θα ερχόταν ο Παράδεισος, και συγκεκριμένα σε διακόσια δισεκατομμύρια χρόνια, δεν θα χρειάζεται πια να υπάρχουν άνθρωποι σαν τον Ζακρέφσκι.

Υπήρχαν στιγμές που το μυαλό του αρνιόταν να δεχθεί αυτό που συνέβαινε. Δεν είναι δυνατόν, γιατί κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε ποτέ να συμβεί, όπως είπε και ο ταγματάρχης όταν αντίκρισε την καμηλοπάρδαλη. Έλα όμως που θα μπορούσε και όντως συνέβαινε.

Το πεπρωμένο είναι απλώς ένας επιβλητικός όρος για κάτι που δεν μπορείς να αλλάξεις. Όταν η ζωή σου λέει «Έτσι λοιπόν», συγκατανεύεις και το αποκαλείς πεπρωμένο. Έτσι λοιπόν, το πεπρωμένο του ήταν να ονομαστεί Ντιμίτρι Ντιμιτρίεβιτς. Κι αυτό δεν μπορούσε να αλλάξει. Ο ίδιος δεν θυμόταν, φυσικά, τη βάπτισή του, αλλά δεν είχε λόγο να αμφισβητήσει την αλήθεια της ιστορίας. Η οικογένεια είχε μαζευτεί στο γραφείο του πατέρα του, γύρω από μια φορητή κολυμπήθρα. Όταν ήρθε ο παπάς, ρώτησε τους γονείς του

2 Αξιωματούχος της μουσικής υπηρεσίας NKVD επί Στάλιν, ο οποίος λέγεται ότι ανέκρινε τον Σοστακόβιτς το 1937 σχετικά με τη σχέση του με τον στρατάρχη Τουχατσέφσκι που είχε πέσει σε δυσμένεια.

ποιο όνομα σκόπευαν να δώσουν στο νεογέννητο. Εκείνοι απάντησαν: Γιάροσλαβ. Γιάροσλαβ; Ο παπάς δεν φάνηκε ικανοποιημένος. Είπε ότι επρόκειτο για εντελώς ασυνήθιστο όνομα. Είπε ότι τα παιδιά που έχουν ασυνήθιστα ονόματα τα πειράζουν και τα κοροϊδεύουν στο σχολείο. Όχι, δεν γινόταν να βγάλουν το παιδί Γιάροσλαβ. Ο πατέρας και η μητέρα του τα είχαν χάσει με την τόσο έντονη αντίθεση, αλλά δεν ήθελαν να τον προσβάλουν. Και ποιο όνομα προτείνετε εσείς τότε; ρώτησαν. Δώστε του κάποιο συνηθισμένο, είπε ο παπάς, Ντιμίτρι, ας πούμε. Ο πατέρας του παρατήρησε ότι και ο ίδιος λεγόταν Ντιμίτρι και ότι το Γιάροσλαβ Ντιμιτρίεβιτς ήταν πολύ πιο εύηχο απ' ό,τι το Ντιμίτρι Ντιμιτρίεβιτς. Ωστόσο ο παπάς δεν ήταν σύμφωνος. Έτσι λοιπόν έγινε ο Ντιμίτρι Ντιμιτρίεβιτς.

Τι σημασία είχε ένα όνομα; Αυτός είχε γεννηθεί στην Αγία Πετρούπολη, άρχισε να μεγαλώνει στο Πέτρογκραντ και ενηλικιώθηκε στο Λένινγκραντ. Ή στην Αγία Λενινούπολη, όπως του άρεσε να την αποκαλεί κάποιες φορές. Τι σημασία είχε ένα όνομα;

Ήταν τριάντα ενός χρονών. Η γυναίκα του, η Νίτα, ήταν ξαπλωμένη μερικά μέτρα πιο κει, έχοντας στο πλάι της την κόρη τους, την Γκαλίνα. Η Γκάλια ήταν ενός έτους. Τον τελευταίο καιρό η ζωή του φαινόταν να έχει αποκτήσει σταθερότητα. Αυτή η πλευρά των πραγμάτων δεν του φαινόταν ποτέ κάτι απλό. Ο ίδιος ένιωθε έντονα συναισθήματα, αλλά ουδέποτε απέκτησε την ικανότητα να τα εκφράζει. Ακόμα και σε έναν ποδοσφαιρικό αγώνα σπανίως φώναζε ή έχανε την αυτοσυγκράτησή του, όπως όλοι οι άλλοι του αρκούσε

να σχολιάζει ήρεμα την επιδεξιότητα που είχε ή δεν είχε ένας παίκτης. Ορισμένοι πίστευαν ότι επρόκειτο για τη χαρακτηριστική κουμπωμένη τυπικότητα ενός ανθρώπου γεννημένου στο Δένινγκραντ· πέρα από αυτό –ή κάτω από αυτό– ο ίδιος ήξερε ότι ήταν ντροπαλό και νευρικό άτομο. Με τις γυναίκες δε, όταν απαλλασσόταν από την ντροπαλότητα, ταλαντεύονταν ανάμεσα στον παράλογο ενθουσιασμό και την απότομη απελπισία. Δες και ο μετρονόμος του ήταν πάντοτε κακορυθμισμένος.

Ακόμα κι έτσι πάντως, η ζωή του είχε αποκτήσει επιτέλους κάποια ομαλότητα, και με το σωστό τέμπο. Με τη διαφορά ότι τώρα είχε ξαναγίνει ασταθής. Ασταθής ήταν κάτι περισσότερο από ευφημισμός.

ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 2011

JULIAN BARNES

Ο ΑΧΟΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Η πάλη του Ντμίτρι Σοστακόβιτς με τη συνείδησή του διερευνάται σε μια υπέροχη μυθιστορηματική αναδιήγηση της ζωής του ρώσου συνθέτη υπό το σταλινικό καθεστώς.

“Δεν ήθελε να γίνει ήρωας δράματος. Μερικές φορές όμως, καθώς ο νους του πήγαινε από το ένα στο άλλο τις μικρές ώρες της νύκτας, σκεφτόταν: Σ’ αυτό κατέληξε λοιπόν η ιστορία; Ύστερα από όλη αυτή την πάλη, όλον αυτό τον ιδεαλισμό και τις ελπίδες, την πρόοδο, την επιστήμη, την τέχνη και τη συνείδηση, όλα αυτά κατέληξαν σε έναν άνθρωπο που στέκεται μπροστά σε έναν ανελκυστήρα έχοντας στα πόδια του ένα βαλιτσάκι με τσιγάρα, εσώρουχα και σκόνη για το καθάρισμα των δοντιών και περιμένει να έρθουν να τον πάρουν.”

Ένα αριστούργημα του Julian Barnes.

Guardian

Ένα καθηλωτικό μυθιστόρημα για την τέχνη και την εξουσία, το θάρρος και τη δειλία, καθώς και για τα καπρίτσια της μοίρας. Μια συναισθηματική γροθιά που θα θυμάστε για καιρό.

Tatler

Ακτινοβολεί ευφυΐα και λογοτεχνική μαεστρία. Ένας αριστοτεχνικός μυθιστορηματικός στοχασμός που προσφέρει στον αναγνώστη μια νέα ματιά στη σχέση μιας μουσικής ιδιοφυΐας με την εξουσία.

Sunday Times

ISBN: 978-618-03-0400-8

9 786180 304008

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 80400